

Graag schrijf ik het relaas van een bibliodramagebeuren, op 23 december 2023 in Heverlee. We waren met twee om het dramaspel over het kerstgebeuren met Franciscus in goede banen te leiden. Katia van Cleynenbreughel begeleidde een koor- werkvorm en hielp de deelnemers bij het groepsinteractiespel door te dubbelen (mogelijke reacties geven aan een personage). Ik gaf bij het begin duiding bij het kerstverhaal en begeleidde het groepsinteractiespel.

Twee uur en een half duurde onze samenkomst, maar wat daar gebeurde bleef nog minstens een week bij mij nazinderen. Daarom kroop ik in mijn pen en betrapte me daarbij op het zoeken naar een verhaallijn doorheen de inbreng en stiltes van tien personages. De nabespreking verhelderde een en ander, ook de reflecties van een paar deelnemers achteraf. Waarvoor dank.

Vooraleer ik het gebeuren beschrijf, geef ik de voorbereiding mee van dit specifiek dramaspel.

Rollen uit het verhaal

In het kerstverhaal van Greccio staan een ezel en een os naast een kribbe met hooi. De priester viert de mis achter de kribbe, alsof het een altaar is. Franciscus vertelt het kerstevangelie zo dat het wel een zoet gezang lijkt. Ook al is hij ziek en blind, zijn enthousiasme en bezieling weergalmen tot ver boven de beboste heuvel van Greccio.

Als begeleider zette ik de hoofdrollen uit in het midden van het speelveld: Franciscus, de os en de ezel, de priester. De plaats van Franciscus, de os, en de priester bleven leeg. Geen enkele deelnemer koos voor deze kernrollen. Twee deelnemers namen de rol op van de ezel.

Ik tekende een grote cirkel rond deze kern waar achter de omstaanders mochten plaatsnemen. Zij mochten hun rol zelf invullen. Zo waren er drie mannen die het kerstkind in een visioen hadden gezien, een reiziger uit Frankrijk, een lichtbrenger, een herder, een moeder met haar kinderen, een jood, een moslima, een boer.

Ieder trok een doek aan dat bij zijn personage hoorde.

Na een interview met elk van hen, startten we het groepsinteractiespel waarbij de deelnemers in hun rol op elkaar konden reageren.

Het dramaspel

Wat volgt is **mijn interpretatie** van het gebeuren tijdens dit groepsinteractiespel, op basis van eigen ervaringen en reflecties van deelnemers achteraf. Af en toe ga ik verder dan de personages zelf aanbrachten.

Het was de Lichtbrenger die ik als eerste aan het woord liet. Ze stond een eind achter de kribbe, haar handen in een hoog gebaar. Ze wilde aan eenieder duidelijk maken dat Licht met bewustzijn, met inzicht had te maken, met iets ongezien, dat we misschien toch konden begrijpen. Iets boven het concrete gebeuren. Die woorden klonken te groot als begin, en bleven als het ware kleven aan de TL-lampen van de parochiezaal.

Aan een uiterste rand van het speelveld, repliceerde een herder schuchter dat het Licht hem meestal innerlijk vergezelde. Hij bleef echter graag ver van deze groep en de opgezette viering. Met zijn schapen en zijn eenzaamheid als mantel trok hij liever alleen verder.

De ezel kwam hevig uit zijn kot. De kerststal lag in puin. De lucht stonk naar lijken, het gezang van engelen verstomde door een indringend geschreeuw van ontredde, de sterren trokken zich terug achter het vuur van bommen en onbeschaamde schutters. Herders zochten naar water en etensresten voor hun kudde. De weiden waren al lang verwaterd tot modderpoelen. Er was geen licht, enkel gruwel en verschrikking. Hij voelde zich machteloos.

Deze woorden priemden door elk van ons. Namen lucht weg.

Een reiziger uit Frankrijk verlangde vurig Franciscus te zien. Hij had er zoveel goeds over gehoord, en wou nu die heilige man met zijn eigen ogen zien.

Hij vertelde hoe hij tijdens zijn reis veel gedeeld had met arme kinderen. Misschien was die reiziger zonder te beseffen, al een volgeling, en had hij Franciscus tegenwoordigheid niet meer nodig?

De moslima en de Jood kwamen uit nieuwsgierigheid naar deze 'rare' viering en bleven op afstand toekijken. Hun familie, tradities en wetten als houvast was hen genoeg. Met dit kerstekind kon het immers alle kanten opgaan.

Een vrouw met een brede glimlach en blozende wangen, had een visioen over het kind Jezus dat eerst dood in haar armen lag, maar door Franciscus tot leven werd gewekt (in die droom). Zij straalde vreugde uit. Hoe kon ze dat in deze beklemmende sfeer? Hoe moedig moest ze zijn? Of overstroomde die vreugde ook bij haar, zoals bij Franciscus? Een vreugde uit een goddelijke bodemloze grond? Ook gestorven kinderen zou ze neerleggen in de kribbe.

Alsof dood en leven daar in het midden één zouden zijn.

Nog omstaanders droomden dat het dode kind voor hun kinderen en kleinkinderen tot leven zou komen (zoals het die man uit het verhaal overkomen was, dankzij de tussenkomst van Franciscus). Het gebeuren in Bethlehem moest voor hun nazaten betekenis krijgen. Alsof het kerstverhaal maar misschien ook het hele evangelie gered moest worden als een levendig testament. Een vrouw had hiervoor haar acht kinderen mee.

Hun bezorgdheid bleef in ons midden hangen.

Een boer had de os tot bij de kribbe gebracht op vraag van de graaf van Greccio. Dat had hem veel tijd gekost. 'De mensen hier weten niet wat het is, de grond te moeten bewerken en elke dag van 's morgens vroeg tot 's avonds laat paraat te staan voor de dieren. Zij kunnen hun tijd hier verdoen met naar Franciscus te luisteren. Voor mij ligt het goddelijke in mijn dagelijks wroeten in de aarde en mijn zorg voor mijn dieren.'

Zou hij wachten op zijn os? Of terug naar huis gaan?

Hij bleef staan. Ook de herder.

De ezel warmde de kribbe op door een hopeloos gezocht. Zijn ezelbroeder kon hem niet bewegen tot andere gedachten.

De knoop in het hoofddoek van de moslima, leek haar gezicht naar de grond te trekken. Het bleef koud rond haar.

Een onzegbaar verdriet doofde fakkels en had harten overmand. De Lichtbrenger voelde hoe ze het licht langzaam verloren. ‘Misschien hebben we de duisternis nodig om het licht te kunnen zien,’ opperde ze.

We trokken de gordijnen dicht, bliezen enkele kaarsen uit. Het werd stil. En donker.

De moslima rechtte haar hoofd: ‘Hier zijn veel vrouwen. Dat ben ik niet gewoon. Het voelt goed.’

‘Is daar geen licht te zien?’ Iemand wees naar een glimp in een kier.

De Jood zette onverwachts een stap naar voor: ‘Kijk eens, hoe we samen blijven’.

We knikten. We stelden inderdaad vast dat de kring van omstaanders dichter bij elkaar was geschuifeld en dus ook dichter bij de kribbe.

De Jood vervolgde: ‘Dat iedereen is gebleven, en samen gebleven, misschien is dat het licht. En laten we nu samen zoeken hoe we zelf wat licht kunnen brengen ...’

Als begeleider vond ik dit een mooie eindzin om het spel af te ronden, hoewel dit ook een mogelijk kantelmoment had kunnen zijn naar een verder hoopvol gebeuren. Indien we de tijd hadden ...

Reflecties van deelnemers achteraf:

‘Ik kreeg hier het gevoel dat ik niet alleen sta met mijn vragen, mijn machteloosheid. Door de duisternis zo samen te beleven, voelt die minder duister.’

‘Met bekende en onbekende mensen lucht kunnen geven aan onze verontwaardiging verbond ons.’

‘Dat wat al een tijdje bij mij sudderde kwam in dit spel naar boven. Het ongelooft, de onmacht, het verdriet om al die mensen én vooral vrouwen en kinderen die niet om oorlog vragen en dit gewoon moeten ondergaan. Die ook gewoon willen leven, liefhebben, dromen najagen en Kerstmis of een ander feest met elkaar willen vieren.’

‘Deelnemen aan de kerstviering in het bos, met Franciscus, bleef dagen nadien nazinderen. Ik bleef op een dieper niveau Kerstmis vieren, in een stille plek in mezelf, doorheen al de

gezelligheid, tijdens het familiefeest, de vreugde van het samenzijn. Bewust van al het moeilijke dat in de wereld op datzelfde moment plaatsvindt.

Ik ervaarde een diepere verbinding met de gekwetsten, met de eenzamen, de lijdenden, met de dode kinderen... ‘

Er heerste een ongedwongen sfeer, tussen personen die elkaar niet allemaal kenden, mede dankzij het vieren van een jarige tijdens de pauze.

Besluit:

Ieder met zijn karakter, verwachtingen, godsdienst, verhaal groeide naar elkaar toe, doorheen eerlijke woorden, zoekende gedachten en tastbare duisternis. Niemand liep weg.

En juist dat ‘blijven’ zette iets beweging, onverwacht: Een verbinding. Een samen. En dat samen als licht.

Brigitte Puissant, 30 december 2023
TAU-vrijwilliger